



INTERNATIONAL MONETARY FUND

Public Information Notice

EXTERNAL
RELATIONS
DEPARTMENT

22 նոյեմբերի, 2006 թ.

**ԱՄՀ-ի Գործադիր խորհուրդը ավարտեց 2006 թ. Հոդված 4-ի
խորհրդակցությունը Հայաստանի Հանրապետության հետ**

ԱՄՀ-ի Մամլո ծառայության հաղորդագրություն

2006 թ. նոյեմբերի 22-ին ԱՄՀ-ի Գործադիր խորհուրդը ավարտեց 2006 թ. Հոդված 4-ի խորհրդակցությունը Հայաստանի Հանրապետության հետ¹

Տնտեսական իրավիճակ

Վերջին հինգ տարիների ընթացքում Հայաստանի տնտեսությունը արձանագրել է դրական զարգացումներ: 2001-2005 թթ. ընթացքում իրական ՀՆԱ-ի միջին տարեկան աճը գերազանցել է 12 տոկոսը, 3 տոկոս միջին տարեկան սղաճի պայմաններում: 2000 թ. սկսած բնակչության մեկ շնչին ընկնող իրական

¹ Համաձայն ԱՄՀ-ի Համաձայնության հոդվածների 4-րդ հոդվածի, ԱՄՀ-ն երկկողմանի քննարկումներ է անցկացնում անդամ երկրների հետ, սովորաբար տարեկան կտրվածքով: Աշխատանքային խումբը այցելում է երկիր, հավաքում տնտեսական և և ֆինանսական տեղեկատվություն և իշխանությունների հետ քննարկումներ անցկացնում երկրի տնտեսական զարգացումների և քաղաքականությունների վերաբերյալ: Վերադառնալուց հետո խումբը պատրաստում է զեկույց, որի հիման վրա ԱՄՀ-ի Գործադիր խորհուրդն անց է կացնում քննարկում: Քննարկման ավարտից հետո Գործադիր տնօրենը, որը հանդիսանում է խորհրդի նախագահը, ամփոփում է Գործադիր տնօրենների կարծիքները՝ հետագայում ներկայացնելով ամփոփումը երկրի իշխանություններին: ԱՄՀ-ի Մամլո ծառայության հաղորդագրությունում ամփոփված են 2006 թ. նոյեմբերի 22-ին Գործադիր խորհրդի կողմից արտահայտված կարծիքները աշխատանքային խմբի զեկույցը քննարկելու ժամանակ:

եկամուտը եռապատկվել է, զգալի առաջընթաց է արձանագրվել նաև աղքատության կրճատման և կառուցվածքային բարեփոխումների գծով:

Տնտեսության արագ աճը շարունակվեց 2006 թ.: 2006 թ. ինն ամիսների ընթացքում իրական ՀՆԱ-ի աճը կազմել է 11 տոկոս: Տարեկան կտրվածքով սղաճի աճը կազմել է 6.1 տոկոս, հիմնականում սննդամթերքի և էներգակիրների բարձր գների հետևանքով: Ակնկալվում է, որ 2006 թ. միջին տարեկան սղաճը չի գերազանցի 3 տոկոսի սահմանը, մինչդեռ տարեվերջին այն կկազմի 5 տոկոս: Արտարժույթի մեծածավալ ներհոսքի պատճառով 2006 թ. առաջին ինն ամիսների ընթացքում դրամը ամերիկյան դոլարի նկատմամբ արժևորվել է 15 տոկոսով:

Ֆիսկալ քաղաքականությունը շարունակել է դրսևորել կայունություն: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ 2006 թ. սեպտեմբերի դրությամբ հարկային եկամուտներն աճել են 19 տոկոսով: Կանխատեսվում է, որ ֆիսկալ դեֆիցիտը 2006 թ. կկազմի ՀՆԱ-ի 2.3 տոկոսը, ինչը զգալիորեն ցածր է բյուջեում ծրագրավորված ՀՆԱ-ի 2.8 տոկոս ցուցանիշից, հիմնականում շնորհիվ նախատեսվածից բարձր հարկային եկամուտների և ցածր ծախսերի, թեպետ կապիտալ ծախսերի կատարողականը նախորդ տարիների համեմատ բարելավվել է:

Ինչ վերաբերում է դրամավարկային քաղաքականությանը, 2006 թ. սեպտեմբերի դրությամբ դրամական զանգվածի և մասնավոր հատվածի վարկավորման աճը տարեկան կտրվածքով կազմել են համապատասխանաբար 27 և 44 տոկոս: Նույն ժամանակահատվածում ավանդների դոլարացումը կրճատվել է 70-ից մինչև 55 տոկոսի: 2005 թ. նոյեմբերից ի վեր Կենտրոնական բանկը հինգ անգամ բարձրացրել է ՌԵՊՈ տոկոսադրույքը, կուտակային 175 կետով, այն հասցնելով 4.75 տոկոսի:

Նախորդ երկու տարիների բարելավումից հետո սպասվում է, որ արտաքին ընթացիկ հաշվի դեֆիցիտը կավելանա, 2006 թ. հասնելով 4.9 տոկոսի, պայմանավորված ադամանդների արտահանման կրճատմամբ և ներմուծման արագ աճով: Սակայն, ընդհանուր վճարային հաշվեկշիռը կբարելավվի, շնորհիվ շարունակական կապիտալ ներհոսքների և համախառն միջազգային պահուստների աճի, որը սեպտեմբերի վերջի դրությամբ կազմել է 104 միլիոն դոլար: Հայաստանի արտաքին պարտքի մակարդակը կայուն է և սպասվում է, որ 2006 թ. արտաքին պարտքի ցուցանիշները կշարունակեն կրճատվել:

Շարունակվում է առաջընթացը ֆիսկալ և ֆինանսական հատվածներում իրականացվող բարեփոխումների գծով: Մասնավորապես, վերջերս Խորհրդարանը հաստատեց փոփոխություններ ԱԱՀ-ի մասին օրենքում, որոնցով զգալիորեն կրճատվեց սահմանակետերում ԱԱՀ-ի գանձումից ազատված ապրանքատեսակների ցուցակը: Տեղական և արտասահմանյան

ընկերությունների համար հավասար պայմաններ ստեղծելուն միտված փոփոխություններ կատարվեցին նաև ապահովագրության մասին օրենքում: Ներկայումս բարեփոխումներ են իրականացվում ֆինանսական միջնորդության զարգացման և բանկային վերահսկողության խստացման գծով, իշխանությունները նաև խրախուսում են հեղինակավոր միջազգային բանկերի մուտքը Հայաստան:

Գործադիր Խորհրդի Գնահատումը

Տնօրենների գոհունակությանն արժանացան իշխանությունների կողմից իրականացվող հեռատես դրամավարկային և ֆիսկալ քաղաքականությունները, որոնք, շարունակական կառուցվածքային բարեփոխումների հետ միասին, նպաստեցին Հայաստանի տնտեսության` 2002 թ. ի վեր արձանագրված երկնիշ աճին, ցածր սղաճին և աղքատության և գործազրկության կրճատմանը: Գործադիր տնօրենները ողջունեցին իշխանությունների կողմից որդեգրված բարեփոխումների քաղաքականությունը և ԱԿՏԱ վարկի ներքո աջակցվող ծրագրի հաջող իրականացումը: Հաշվի առնելով հետագա տնտեսական աճի բարենպաստ հեռանկարների պարագայում առաջիկա հիմնական խնդիրները կլինեն մեծածավալ կապիտալ ներհոսքների ազդեցությունը չեզոքացնելը և հարկային եկամուտներն ավելացնելը` ենթակառույցների և սոցիալական ծառայությունների գծով ծախսերի աճը ֆինանսավորելու համար:

Գործադիր խորհուրդը ողջունեց ՀՀ Կենտրոնական բանկի շրջահայաց դրամավարկային քաղաքականությունը, միտված գների կայունության պահպանմանը: Նշելով 2006-2007 թթ. սղաճի ծրագրային ցուցանիշները բարձրացնելու վերաբերյալ իշխանությունների մտադրությունը, Խորհուրդը միևնույն ժամանակ կարծիք հայտնեց, որ այս ոլորտում պետք է խուսափել հաճախակի փոփոխություններից: Գործադիր տնօրենները ընդգծեցին հասարակությանը գնաճի թիրախների վերաբերյալ պարբերաբար իրազեկելու կարևորությունը, որը գնաճի լիարժեք նպատակադրման ռեժիմի անցման շրջանում թույլ կտա վստահություն ապահովել դրամավարկային քաղաքականության նկատմամբ: Նշվեց նաև դրամավարկային և ֆիսկալ մարմինների կողմից ավելի փոխհամաձայնեցված քաղաքականության իրականացման կարևորությունը, մասնավորապես ներքին պարտքի թողարկման հարցում, որպեսզի ապահովվի գնաճի ցածր մակարդակ և մրցունակ փոխարժեք, շարունակական ֆիսկալ զգուշավորության պայմաններում:

Տնօրենները հավանություն տվեցին լողացող փոխարժեքի քաղաքականությանը, որի շնորհիվ հաջողվեց պահպանել գների կայունություն: Դրականորեն

գնահատվեց Կենտրոնական բանկի կողմից արտարժույթի շուկայում միջամտությունների իրականացումը բացառապես խիստ տատանումները հարթելու նպատակով, առանց փոխարժեքի նպատակային մակարդակ կամ միտում սահմանելու: Տնօրենների կարծիքով անվանական արժեվորման ճնշումներին դիմակայելը կարող է հանգեցնել բարձր գնաճի, որը կարող է բացասականորեն անդրադառնալ աղքատների, ինչպես նաև տնտեսական աճի վրա: Նրանք նշեցին, որ ներկայումս չկան դրամի գերարժեվորված լինելու մասին հստակ ապացույցներ և ընդգծեցին, որ մրցունակությանը սպառնացող վտանգներին դիմակայելու լավագույն ճանապարհը արտադրողականության աճին նպաստող քաղաքականություններն են, ներառյալ գործարար մթնոլորտի բարելավումը և մրցակցության խթանումը, որոնք կարող են նաև բերել արտահանման բազմազանեցման:

Գործադիր խորհուրդը դրական գնահատեց 2006 թ. ֆիսկալ քաղաքականության խստացումը, 2007 թ. պետական բյուջեն որակավորելով որպես տնտեսական կայունությանը համահունչ փաստաթուղթ: Ընդգծվեց 2007 թ. համար ծրագրավորված հարկային ցուցանիշների կատարման կարևորությունը ֆիսկալ կայունության պահպանման տեսանկյունից, միևնույն ժամանակ կարևորվեց ենթակառուցների և սոցիալական ծառայությունների ոլորտներում ծախսերի ավելացման անհրաժեշտությունը, աղքատության կրճատման քաղաքականության ներքո:

Տնօրենները նշեցին, որ հարկային վարչարարության ոլորտում առաջընթացը թույլ կտա նաև կրճատել մեծ ծավալներ ունեցող ստվերային տնտեսությունը: Տնօրենների կարծիքով ծախսային քաղաքականությունում առաջնահերթություն պետք է տրվի սոցիալական ոլորտներում ավելի բարձր ծախսերի արդյունավետ կլանման հնարավորությունների ավելացմանը: Տնօրենները կոչ արեցին իշխանություններին մշակել հեռանկարային ռազմավարություն, որը թույլ կտա մինչև 2008 թ. ավարտը աստիճանաբար դադարեցնել գազի սուբսիդավորումը, ապահովելով լիարժեք ինքնաֆինանսավորում և նվազեցնելով միջնաժամկետ ֆիսկալ ռիսկերը: Անհրաժեշտ է խիստ վերահսկողություն սահմանել ոչ-առևտրային կազմակերպությունների նկատմամբ, հաշվի առնելով վերջիններիս ծախսերի մեծ կշիռը պետական բյուջեյում:

Տնօրենների կարծիքով ֆիսկալ բրեփոխումները շարունակում են առանցքային դեր խաղալ տնտեսական աճի և աղքատության կրճատման գործընթացում: Նրանք գոհունակություն հայտնեցին վերջին տարիներին իրականացվող բարեփոխումների կապակցությամբ, որոնց արդյունքում զգալիորեն բարելավվեց հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը: Չնայած դրան, այն դեռևս զիջում է տարածաշրջանի այլ երկրների ցուցանիշներին: Այդ կապակցությամբ, Տնօրենները կոչ արեցին ըստ նախատեսված ժամանակացույցի վերացնել արտաքին ներդրողների նկատմամբ կիրառվող հարկային արտոնությունները,

ավելացնել շինարարության ոլորտի հարկումը և ընդլայնել հարկային մարմինների իրավասությունները գործարքների և հարկատուների ստուգման գծով: Նշվեց նաև ներքին աուդիտի խստացման և ծառայությունների մատուցման նկատմամբ վերահսկողության բարելավման միջոցով ծախսային արդյունավետությունը բարձրացնելու հնարավորության մասին:

Տնօրենները բարձր գնահատեցին ֆինանսական հատվածի զարգացմանն ուղղված քայլերը: Նշվեց, որ ֆինանսական միջնորդության և ֆինանսական հատվածի բարելավման ուղղությամբ իրականացվող քայլերը կբարելավեն բանկերի կորպորատիվ կառավարումը, կնպաստեն բանկերի միջև մրցակցությանը և կկրճատեն վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների միջև առկա մեծ տարբերությունը, միևնույն ժամանակ նպաստելով ֆինանսական խորացմանը և դոլարացման նվազեցմանը: Այդ առումով նաև առանձնացվեց Հայաստանյան շուկայում հեղինակավոր առաջնակարգ միջազգային բանկերի ավելի լայն ներգրավման կարևորությունը:

Հայաստանի Հանրապետություն, 2001–2006 թթ. Հիմնական տնտեսական ցուցանիշներ

	2002	2003	2004	2005	2006 (ծրգ.)
Իրական ՀՆԱ-ի աճ (%)	13.2	14.0	10.5	14.0	11.0
ՀՆԱ (միլիոն դոլարով)	2,373	2,807	3,580	4,911	6,114
ՀՆԱ (դոլարով)	739	874	1,114	1,528	1,892
Սղաճ (%)					
Միջին տարեկան	1.1	4.7	7.0	0.6	2.8
Տարվա վերջին	2.0	8.6	2.0	-0.2	5.0
Կենտրոնական կառավարության գործառույթներ (ՀՆԱ-ի %)					
Եկամուտներ և գրանտներ	18.8	17.8	15.4	15.7	17.4
Ծախսեր	19.3	18.9	17.1	18.3	19.7
Ընդհանուր հաշվեկշիռ (հաշվեգրային)	-0.4	-1.1	-1.7	-2.6	-2.3
Դրամավարկային ցուցանիշներ					
Դրամական բազա (աճը տարվա վերջին, %-ով)	38.4	6.6	11.4	51.9	25.1
Դրամական զանգված (աճը տարվա վերջին, %-ով)	34.0	10.4	22.3	27.8	27.0
Դրամական զանգվածի արագություն	6.4	6.9	6.7	6.1	5.6
Արտաքին հատված					
Ընթացիկ հաշվի հաշվեկշիռ (ներառյալ տրանսֆերտները)					
Միլիոն դոլարով	-148	-191	-162	-193	-301
ՀՆԱ-ի տոկոսով	-6.2	-6.8	-4.5	-3.9	-4.9
Արտաքին պարտք					
Միլիոն դոլարով	1,026	1,098	1,183	1,099	1,159
Ապրանքների և ծառայությունների արտահանման տոկոսով	131	60	59	60	47
Համախառն պաշտոնական միջազգային պահուստներ					
Միլիոն դոլարով	430	502	547	667	790
Ապրանքների և ծառայությունների արտահանման տոկոսով	3.7	4.0	3.3	3.5	3.6

Աղբյուր. Հայաստանի իշխանությունների և ԱՄՀ-ի աշխատակազմի հաշվարկներ